

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
MADANIYAT VAZIRLIGI
O'ZBEKISTON DAVLAT KONSERVATORIYASI HUZURIDAGI

BOTIR ZOKIROV NOMIDAGI MILLIY ESTRADA SAN'ATI INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

O'zDK huzuridagi Botir Zokirov
nomidagi Milliy estrada san'ati
instituti rektori

A.Mansurov

2024 yil “30” avgust

Ro'yxatga olindi: № BD 60211500-1.19

ESTRADA CHOLG'ULARIDA O'QITISH USLUBIYOTI

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 200 000 - San'at va gumanitar fanlar

Ta'lif sohasi: 210 000 - San'at

Ta'lif yo'nalishi: 60211500 - Cholg'u ijrochiligi (estrada cholg'ulari)

Fan/modul kodi ECHO'U1204	O'quv yili 2024 –2025	Semestr 3-4	ECTS-Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek/rus	Haftadagi dars soatlari 2		
	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Estrada cholg'ularida o'qitish uslubiyoti	60	60	120
2.	I. Fanning mazmuni Bakalavriat bosqichi uchun tuzilgan mazkur dastur - bakalavriat ta'lif yo'naliшining Cholg'u ijrochiligi (estrada cholg'ulari) ixtisosligi bo'yicha tahsil oladigan talabalar uchun mo'ljallangan. Dastur Davlat ta'lif standartlariga binoan san'at sohasida bakalavrilar tayyorlash o'quv rejalarini asosida tuzilgan va undan ishchi o'quv dasturlarini tuzishda foydalaniлadi. Fanning maqsadi - estrada cholg'u ijrochiligiga tegishli ko'nikmalarni o'zlashtirishdan iboratdir. U keng qamrovli sozanda-mutaxassislarini nazariy tayyorlash hamda mukammal bilimlarni berishga xizmat qiladi. Ushbu fan o'quv rejalariga muvosiq belgilangan semestrda ma'ruza, mahorat darslari va uslubiy seminarlar tarzida o'tiladi. Shuningdek, estrada cholg'u ijrochiligi san'ati rivojining tarixiy, uslubiy shart-sharoitlari va qonuniyatlari, musiqa madaniyatining umumiy rivoji bilan bog'liq jihatlarni o'rgatishda muhim ahamiyat kasb etadi. Fanni o'zlashtirishdan kelib chiqadigan vazifalar - talabalar turli yo'naliшlarda bilimlarga ega bo'lganliklarini namoyish ctishlaridan iboratdir. Shu bilan birga, talabalar ochiq darslar, estrada cholg'ularni siru asrorini, dars o'tish uslubini o'rganadilar. Estrada cholg'ularida tovush hosil qilish, ijrochilik mahoratiga crishish, shtrixlar va ularning ijroda qo'llanilishining asosiy tarixiy bosqichlari kursning diqqat markazida turadi. Talabalar ijrochilik san'ati rivojlanish yo'llarini o'rganadilar va shu kabi o'quv qo'llanmalar bilan tanishadilar. Mazkur cholg'ular uchun yangi zamonaviy asarlarni taxlil etadilar va keng tinglovchilar tomonidan qabul qilinishi hamda bunda tanlovlarning ahamiyati beqiyos ekanligi haqida ma'lumotlarga ega bo'ladilar.			

II. Asosiy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)**Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:****III semestr.**

1-mavzu. Fanga kirish.

Ushbu fanni o'rganishda ta'limning nazariy asoslari va ularning amaliyotda qo'llanishi, atoqli estrada ijrochiligi pedagoglarini tajribalari bilan tanishtiriladi. Fanni o'zlashtirish jarayonida muxim o'rinda estrada ijrochiligiga oid adabiyotlar, o'quv uslubiy qo'llanmalardan foydalaniladi.

2-mavzu.

Fanning nazariy asoslari. Musiqiy ifoda vositalari ovoz, dinamika belgisi. .

Musiqiy ifoda vositalariga ohang, uyg'unlik, faktura, registr, dinamika, lad, shtrixlar, tembr, metr, ritm, temp kabi atamalar kiradi.

3-mavzu.

Ijrochining musiqa asbobiga qo'l apparatini joylashish holati.

Fanni o'zlashtirish jarayonida muxim o'rinda estrada ijrochiligiga oid adabiyotlar, o'quv uslubiy qo'llanmalardan foydalaniladi. Talabalarni estrada cholg'u ijrochilik malakalarining asosiy uslublari bilan tanishtirish

4-mavzu.

Estrada cholg'ulari ijrochiligidagi artikulyatsiya va shtrixlar.

U turli xil usullar hamda ijro texnikasi bilan bog'liq. Artikulatsiyaning asosiy turlari quyidagilar: legato, staccato, non-legato, marcato, martelato, portato. **Detashe-** tovushning qattiq, shiddatli ijro etilishi (fransuzcha so'zdan olingen bo'lib, ajratmoq degan ma'noni anglatadi). Estrada-jaz cholg'u ijrochiligidagi ibora aniq bo'lsa, bu atama ishlataladi. Bu yumshoq atakaning bir turi Jaz ijrochiligidagi ko'pincha ishlataladigan yana bir atama –marcato.

5-mavzu

Estrada cholg'usida qo'llarning texnik joylashuvni.

Estrada cholg'ularida ijro etish murakkab, ko'p qirrali, ijodiy jarayon bo'lib, u pedagog tomonidan ishlab chiqilgan tamoyillar asosida o'zlashtiriladi. Cholg'u asbobiga to'g'ri qo'llarning joylashi harakatlarini tashkil etish, cholg'uda legato va stakkato ijrosi malakalarini egallash yosh musiqachining kamol topishida muhim bosqich hisoblanadi. Cholg'u asbobiga qollarini joylashish talabaning eshitish qobiliyati bilan birgalikda amalga oshiriladi.

Oraliq nazorat.

Estrada cholg'usida ijro mohiyatini tushunib, ifodali ijro etib berish. O'tilgan mavzular bo'yicha bajarilgan mashq-topshiriqlarni baholash.

6-mavzu.Estrada cholg'ularida maxorat asoslari.

Ijrochining mahorati uning cholg'u asbobi ko'nikmalarini qanday egallaganiga bog'liq. Binobarin, bu polifonik asarlarda texnika, tovush, ovozli ijroni boshqarish, harf sistemasida imrovizatsiya etish va shu kabilarni o'z ichi qamrab oladi.

7-mavzu.Musiqiy qobiliyatlar: xotira, eshitish va ritm.

Musiqiy qobiliyat ijrochilar uchun zaruriy ifodadir. Ularning rivojlanishi har bir shaxsning tabiiy iste'dodiga bog'liq. Musiqiy qobiliyatlarning barcha turlarini o'rghanish kerak.

8-mavzu.

Talabalarning musiqa san'atiga bo'lgan ijodiy munosabatlarini tarbiyalash.

Musiqa cholg'u asboblari xilma-xil bo'lganligi tufayli, ularni o'rghanish va idrok etish usullari ham o'zgarib boradi. Musiqa san'atida tovush chiqarishning o'ziga xos usullari, sezishning esa turli o'lchovlari mavjud. Masalan, ilgari (XX asrda) o'quvchining chiziqli idroki mavjud bo'lgan. Bu musiqiy adabiyotlar va keng ko'lamli materiallarni o'qish bilan bog'liq. Texnologik taraqqiyotning ushbu bosqichida har bir insonning o'zgacha fikrlashi va majoziy dunyodagi o'ziga xos assotsiatsiyasi faol rivojlanib boradi.

9-mavzu.

Talabaning o'quv jarayonini tashkil etishga moslashtirish uchun vazifalar.

Pedagogik faoliyatdagi dasturni oqilona rejalashtirish va o'quvchiga xos xususiyatlar bir-biri bilan uzviy bog'liqdir. *Shaxsiy reja* – puxta o'ylangan va tanlangan musiqiy material amaliyotchi pedagogik qobiliyatining ishonchli belgisidir. Ba'zida talabalarning yo'l qo'yadigan kamchiliklari ularning afzalliklarining bir qismi hisoblnadi.

10-mavzu.

Estrada cholg'u ijrochiligi san'atida o'quvchining psixologik va fiziologik rivojlanishi asoslari.

Ushbu mezonlarga individual o'quv dasturining mazmunini o'zlashtirish darajasi kiradi. Psixologik va fiziologik o'rghanish asoslari bir-biri bilan o'zarbo'yliq bo'lib, estrada cholg'u ijrochiligi maktabining zamonaviy didaktik tamoyillariga

asoslanadi. Bolalardagi bilimlarni psixologik idrok etish ularning yoshi, fiziologik xususiyatlari bilan bog'liq. O'sish va rivojlanish mexanizmlari yosh fiziologiyasi - biologik qonuniyatlarni o'rganadigan fiziologik bo'limdir. Ko'plab olimlar o'z asarlarida ushbu muammoni ko'taradilar. Chunki musiqa, psixologiya, pedagogika bir-biri bilan uzviy bog'liqdir.

Yakuniy nazorat.

Yakuniy nazorat. O'tilgan mavzular bo'yicha bajarilgan mashq-topshirqlarni baholash. Ijro dasturini topshirish: Estrada cholg'ulari xaqida berilgan ma'lumotlarning o'rganilganlik darajasini aniqlash. (Yozma yoki og'zaki ko'rinishda savol-javob, test).

IV semestr.

1-mavzu.

Ijro mahorati asoslari (badiiy tasvir ustida ishlash).

Ijro mahoratining asoslari estrada cholg'ulari ijrochiligi pedagogikasidagi global mavzulardan biri - badiiy tasvir ustida ishlash bilan bog'liq. Xususan, ixtisoslashtirilgan musiqa maktablarining o'rta maktab o'quvchilari bilan. O'tish davridagi bolalar bilan estrada cholg'ulari darslarida o'qiyotganda, o'qituvchilar doimiy ravishda ularning psixologik va fiziologik xususiyatlarini hisobga olishlari kerak.

2-mavzu.Musuqiy asar ustida ishlash.

Badiiy asar ustida ijodiy ishlash diqqatni jamlashni talab qiladi. Musiqiy asar ushbu uslubning o'ziga xos xususiyatlarini chinakam ifoda etish uchun katta hissiy stressni va ijodiy improvizatsiya erkinligini talab qiladi.

3-mavzu.Estrada cholg'u ijrochiligi o'qitish uslubiyotini asosiy bosqichlari.

Bugungi kunda yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash kadrlar, musiqachilar davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Pedagogik ta'limning ustuvor vazifalaridan biri professional musiqachilarga ehtiyoj, kelajakdagi o'qituvchilarni barkamol rivojlantirish va takomillashtirishdir. Zamona viy sharoitda pedagogik jarayoning sifatini yaxshilash, ya'ni zamona viy talablarga muvofiq kasbiy yo'nalishni rivojlantirish katta ahamiyatga ega

4-mavzu.Estrada konsert ijrochiligiga tayyorlarlik ..

Konsert ijrosi – ijrochining talqinida musiqiy asarning yangi yaratilishi. Estrada ijrochisining yakuniy maqsadi musiqiy va badiiy kompozitsion ijodi. Ushbu bosqichda musiqachilar ijodiy tayyorlanishi zarur. Bu sahnada ijrochilarni psixologik tayyorlashning bir turi, u yoki bu o'quv dasturining rivojlanishini tekshirish. Bu

ijrochilarning murakkab, kasbiy faoliyati bilan ajralib turadi.

Oraliq nazorat.

O'r ganilgan mavzular boyicha yozma yoki og'zaki savol-javob, yoki test ko'rinishida baholash sinovini o'tkizish.

5-mavzu. Pedagog va o'quvchi.

Estrada cholg'ulari pedagogikasida o'qituvchi o'quvchilar bilan muloqot qilishning yuqori madaniyati va san'atiga ega bo'lishi, ularni ichki psixologiyasini bilishi kerak.

Ustoz-shogird an'analarini amaliyotda qo'llash bilan bog'liq. O'qituvchi va talaba o'rtasidagi aloqa doimo harakatlanuvchi ijodiy jarayonda. O'qituvchi o'z o'quvchilarining temperamentlarini o'r ganishi va hisobga olishi, tashkiliy, sahna qobiliyatlarini namoyon qilishi, musiqiy cholg'uga, xususan, musiqa san'atiga bo'lgan muhabbatni tarbiyalashi kerak.

6-mavzu. Estrada ijrochisining pedagogik repertuarida zamonaviy, xorijiy va o'zbek musiqa adabiyotlarini o'r ganish.

1. Estrada cholg'u ijrochilar uchun o'quv qo'llanmalari (maktabgacha ta'lim). 2. Boshlang'ich sinflar uchun to'plamlar, darsliklar va o'quv qo'llanmalari (boshlang'ich maktab). 3. Ixtisoslashtirilgan musiqa mакtablarining yuqori sinflari uchun xorijiy musiqa adabiyoti. 4. O'zbekiston kompozitorlarining ixtisoslashtirilgan musiqa mакtablarining yuqori sinf repertuaridagi asarlari.

7-mavzu. O'rtta sinflar uchun estrada jaz asarlar taxlili.

O'rtta sinflar uchun yaratilgan jaz asarlarini taxlil qilish. Asarlarning tuzulish shakli, lad tuzulmalari, ijro uslubi, shtrixlar va dinamikasi xaqida bilib o'r ganish.

8-mavzu. Turli zamonaviy yo'nalishlar.

Turli zamonaviy yo'nalishlar xaqida malumotlar to'plash, ularni umumlashtirish. Xar bir yo'nalishlarning o'ziga hos ijro jihatlarini taqqoslash.

9-mavzu. Musiqiy eshitish qobiliyati, xotira va usul sezgisini rivojlantirish.

Talaba va o'quvchilarda musiqiy eshitish, eslab qolish, usullarni xis etish sezgilarini rivojlantirish uchun qo'shimcha mashg'ulotlar.

10-mavzu. Estrada cholg'u ijrochiligi maktablari.

O'zbekistonda va jahonda mavjud estrada cholg'ularida ijrochilik maktablari faoliyati bilan tanishish.

Yakuniy nazorat.

O'tilgan mavzular bo'yicha bajarilgan mashq-topshiriqlarni baholash. Ijro dasturini topshirish: Estrada cholg'ulari xaqida berilgan ma'lumotlarning o'r ganilganlik darajasini aniqlash. (Yozma yoki og'zaki ko'rinishda savol-javob, test).

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.

1. Mavzu: Fanga kirish
2. Mavzu: Fanning dolzarbligi
3. Mavzu: Boshlang'ich sinflar o'quv qo'llanmalari va to'plamlarin ijro taxlili.
4. Mavzu: Musiqiy eshitish qobiliyati, xotira va usul sezgisini rivojlantirish. (ochiq dars)
5. Mavzu: Estrada cholg'ularida ijrochi holati va uni yo'lga qo'yishning amaliy ahamiyati. (ochiq dars)
6. Mavzu: Estrada cholg'ulari bo'yicha uslubiy adabiyotlar.
7. Mavzu: Ijro texnikasini rivojlantirish.
8. Mavzu: Estrada cholg'u ijrochiligi maktablari (ochiq dars)
9. Mavzu :Musiqiy asarlar ustida ishlashning 3ta bosqichi. (taxlil)
10. Mavzu: O'rta sinflar uchun estrada jaz asarlar taxlili.
11. Mavzu: Turli zamонавиyo'nalishlar. (ochiq dars)
12. Mavzu: Harf sistemasida ijro etish (bukvennaya sistema)
13. Mavzu: G. Neygauz, L.Koganlarning uslubiy adabiyotlari taxlili.
- 14.Mavzu: D.Kramerning uslubiy darslarini taxlili.
- 15.Mavzu N.Kapustinning uslubiy adabiyotlarini taxlili.
- 16.Mavzu: Interaktiv uslublardan foydalanish.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlар

KU bilan ish olib borish

- 1.Mavzu: Kurs ishining ilmiy masalalari, dolzarbligi. Mavzular tanlash
2. Mavzu: Uslubiy adabiyotlar bilan ishlash.
- 3.Mavzu: Kurs ishining maqsad va vazifalar
- 4.Mavzu: Kurs ishining ilmiy yangiligi
- 5.Mavzu: Kurs ishining gipotezasi
- 6.Mavzu: Kurs ishining metodologik bazasi
7. Mavzu:Ilmiy va amaliy adabiyotlar bilan ishlash

	<p>8. Mavzu: Taqdimot tayyorlash 9.Mavzu: Taqrizlar bilan ishlash. 10.Mavzu: Kurs ishining taqdimoti.</p>
3.	<p>V. Fan o'qitishining natijalari. Shakllangan kompetensiyalari <i>Fannio 'zlashtirishnatijasidatalababilishikerak:</i></p> <p>Mazkur fanni o'zlashtirish natijasida talaba Davlat ta'lif standartlarida belgilangan bilim, malaka va ko'nikmaga ega bo'lishi nazarda tutiladi, xususan:</p> <ul style="list-style-type: none"> -ijrochilik repertuarini tanlashni <i>bilishi kerak</i>; -big-byend orkestrida ijro; -ijodiy jarayonga malakalarni tadbiq qilish; -konserт va tanlovlarda chiqish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>; -orkestr mashg'ulotlariga qatnashish; -asarlarning mazmuni, shakli, fakturasi, cholg'ulashdirilganligi, uslubiy va janr xususiyatlарини ajrata bilish;
4.	<p>VI. Ta'lif texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaolkeys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor cholguda ijro); • guruhlarda, konsertlarda ishlash; • ijodiy taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ansamblarda ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy, amaliy va uslubiy tushunchalarini to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha dasturni ijro etib ko'rsatish.</p>

6.

Asosiy adabiyotlar

1. Abdullayev O‘ Estrada cholg‘ularida o‘qitish uslubiyoti T.: “Musiqa”. 108. 2021
2. G‘aniyeva L. Metodika prepodavaniya estradníx instrumentov (na bazovoy osnovye fortepiano) // O‘quv qo‘llanma. T.: “Comlex print”. 2023. 100.
3. G‘aniyeva L. Estradno-instrumentalnoye ispolnitelstvo. // Darslik. T.: «Musiqa». 2019. 150b.
3. G‘aniyeva L. Klass ansambyla (Estradno-instrumentalniy ansambl). // O‘quv qo‘llanma. T.: “Musiqa”. 2020. 150 b.
4. G‘aniyeva L. Metodologicheskiye aspekti izucheniya fortepianno-ansamblevogo iskusstva Uzbekistana T.: «Complex print». 2024. 130.
5. Osadchuk D, B.Rich, E.Fayn, D.Morella. Shkola igra na udarnix instrumentax. M., 2003.
6. Nazaryan A., Narxodjayev N. Saksafon. T. 2021
7. Saparov V., Murtazaev B. Progressivnaya shkola igry na saksafone. T., 2008.
8. Saparov V.I. Klass dzhazovogo fortepiano. T., 2008.
9. A. Nazaryan G. Israilov Orkestr sinfi. T. 2017.

Qo‘srimcha adabiyotlar

- 1.Mirziyoyev Sh.M. O‘zbekiston davlat konservatoriysi huzuridagi Botir Zokirov nomidagi Milliy estrada san’ti institutini tashkil etish to‘grisida qarori. 2021.16 oktyabr. //Lex.uz.
2. Saparov V., Atabekova R. Jaz dlya dyetyey. T. 2015.
- 3.Ganon. Uprajneniya, gammi i arpedjio. M., 1981.
4. Piterson O. Uprajnyeniya. 2000.
5. Shmits Etudi. 2010.

	Axborot manbalari
	<ol style="list-style-type: none"> 1. http://www.youtube.com 2. www.kultura.uz 3. http://portasound.ru/music-search/musika-olami 4. http://millionsbooks.org 5. http://www.udemy.com 6. http://www.universarium.org 7. http://konservatoriya.uz 8. http://antoshahimovich.ru 9. partita.ru 10. V.saparov.com
7.	Fan dasturi Oliy ta'lif yo'naliishlari va mutaxassisilari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiglashtiruvchi Kengashi 2024 yil <u>30</u> avgustdagi 1 sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan
8.	<p>Fan modul uchun mas'ullar:</p> <p>G'anieva L.M. - O'zDK huzuridagi B.Zokirov nomidagi MESI "Estrada cholg'ui jrochiligi" kafedrasi professori v.b., s.f.n.</p> <p>Asminkina O.P. - O'zDK huzuridagi B.Zokirov nomidagi MESI "Estrada cholg'ui jrochiligi" kafedrasi katta o'qituvchisi.</p>
9.	Taqrizchi: R.Abdullayev - O'zbekiston kompozitorlari va bastakorlari uyushmasi raisi, professor.